

## Video 2: Wat hebben ze ons allemaal wijsgemaakt? Over geloof en wetenschap

### Korte inhoud

*In dit fragment gaat Guido Vanheeswijck dieper in op de geloofscrisis die we vandaag meemaken. De verandering in het godsbeeld, de dominantie van het wetenschappelijk denken en de machtspositie van de kerk in het verleden dragen volgens hem bij aan deze geloofscrisis. Toch moeten we de moderne wetenschap niet zomaar overboord gooien, wel roept hij op om de waaromvraag opnieuw te stellen.*

### Achtergrond:

#### - Secularisatietheorie

In dit filmpje start het gesprek bij het postrevolutionaire klimaat waarin de secularisatie voltooid is. De geloofscrisis wordt verbonden met het begrip secularisatie. Maar wat betekent secularisatie en hoe wordt dat fenomeen verklaard?

### Betekenis

De term 'secularisatie' heeft vier betekenislagen:

1. De term is afgeleid van de Latijnse term *saeculum* (eeuw); dat is een menselijk tijdsconcept. *Saeculum* staat tegenover twee andere termen: het Latijnse *eternitas* (het eeuwige leven) en het Griekse *eschaton* (het einde der tijden). Bij deze twee termen is het menselijk tijdsconcept niet van belang. *Saeculum* gaat over de tijd zoals wij mensen die ervaren en beleven. Het is de tijd van deze wereld.
2. In het middeleeuwse kerkelijk recht verwijst de term *saecularizatio* naar het uittreden van een monnik uit zijn klooster om naar de wereld terug te keren.
3. In de periode van de reformatie (16<sup>de</sup> eeuw) verwijst de term naar het beslag leggen op kerkelijke eigendommen en het herbestemmen van kerkelijke bezittingen, bijvoorbeeld de herbestemming van een klooster tot ziekenhuis of het verkoop van kerkelijke goederen voor burgerlijke doeleinden. Secularisatie heeft hier eerder een materiële betekenis.
4. Aan het einde van de negentiende eeuw krijgt het begrip secularisatie een politieke en maatschappelijke betekenis. Secularisatie duidt op een overgang van een religieus naar een profaan niveau. Het geloof verliest meer en meer invloed in de samenleving en in het persoonlijk leven.

Vanuit deze vier betekenissen kan secularisatie beschreven worden als:

1. een terugtreden van de religie uit de politieke ruimte, zoals bijvoorbeeld duidelijk wordt uit de scheiding tussen kerk en staat en uit het verlies aan maatschappelijke invloed van het geloof (publieke domein).
2. de achteruitgang van het individuele geloof (privédomein).

### **Verklaring**

Er zijn grosso modo twee manieren waarop de secularisatie verklaard wordt:

1. De klassieke secularisatietheorie

Secularisatie is [volgens deze verklaring](#) het resultaat van rationele en wetenschappelijke vooruitgang. [In de ogen van de wetenschappen is religie irrationeel](#). Er ontstaat zo een onoverbrugbare kloof tussen de irrationale religie en de rationele wetenschap. De modernisering van de samenleving (de groei van de wetenschappelijke kennis op alle niveaus en de ontwikkeling van de technologie, de overgang van een agrarische naar een industriële en postindustriële samenleving, de verstedelijking, de ontwikkeling van een welvaartsstaat, ...) draagt bij aan de verdwijning van de religie. In deze verklaring laat de moderne samenleving de religie achter zich.

2. Alternatieve secularisatiethese:

Volgens de alternatieve secularisatiethese is de ontwikkeling van de moderne samenleving tegelijk ook een ontwikkeling binnen de religie. Secularisatie is het gevolg van de christelijke religie zelf en is er sterk schatplichtig aan. Religie en secularisatie zijn geen twee tegengestelden zoals de klassieke secularisatietheorie stelt.

Het christendom draagt in zich de kiemen van de secularisatie omdat het-de godsdienst van de incarnatie is. Het geloof in de menswording van God is een geloof dat het concrete leven zou moeten doordeesemen. Christenen worden hierdoor opgeroepen om te leven in navolging van Christus. Het geloof heeft een inspirerende kracht.

Maar door een groeiend klerikalisme werd dit geloof geleidelijk een theoretisch abstract geheel van regels en concepten. In de video spreekt Guido Vanheeswijck van een preuts geloof van het fatsoen waaraan de zogenaamde gelovigen zich moesten conformeren en de ermee verbonden verplichtingen op gezette tijden dienden na te komen. Deze evolutie heeft het voor hedendaagse westerlingen almaar moeilijker gemaakt om de aanwezigheid van het goddelijke te herkennen in het alledaags leven.

In de klassieke verklaring is het fenomeen van de secularisatie een logisch vervolg van de moderne ontwikkeling van de rationaliteit. De aanhangers van de alternatieve secularisatiethese laten zien dat juist een aantal fundamentele veranderingen in de beleving van de religieuze cultuur uiteindelijk de secularisatie van onze hedendaagse leefwereld mogelijk hebben gemaakt.

Welke theorie je nu volgt, in beide gevallen is de uitkomst hetzelfde. We leven in een postrevolutionair klimaat waarin het spreken, het nadenken over en geloven in een transcendente werkelijkheid definitief afgedaan lijkt te hebben. Wellicht zwijgen gelovigen daarom. Maar dit hoeft niet het uiteindelijke lot van God en van het geloof te zijn.

### - **Geloof en wetenschap: 3 modellen**

Geloof en wetenschap staan tegenwoordig vaak in een moeilijke relatie met elkaar. In het verleden was het duidelijk anders. Zelfs wanneer het wetenschappelijk onderzoek en denken op een gegeven ogenblik zich begon te onderscheiden van het directe discours van het geloof, gebeurde dat niet meteen als reactie tegen religie en godsgeloof. Vaak integendeel zelfs: degenen die de grootste wetenschappelijke stappen vooruit hebben doen zetten, waren vaak diepgelovige mensen. Misschien komt dit omdat het vroeger duidelijker was dat beide een verschillend discours hadden. De volgende drie modellen geven de mogelijke relaties tussen geloof en wetenschap weer:

#### 1. Het harmoniemodel

In de middeleeuwse theologie wordt de metafoor van de twee boeken gebruikt om de verhouding tussen geloof en natuur, en tussen theologie en natuurwetenschap (die toen nog geen moderne wetenschap was!) gestalte te geven. De wil van God kan afgelezen worden in het boek van het geloof (de Bijbel) én in het boek van de natuur. God is enerzijds de auteur van het boek van de natuur, aangezien Hij de schepper van hemel en aarde is. Maar Hij is ook de auteur van de Heilige Schrift, die de neerslag vormt van wat Hij openbaarde. Vandaar dat een conflict of een tegenstrijdigheid tussen deze twee boeken fundamenteel uitgesloten is.

#### 2. Het conflictmodel

Sinds de middeleeuwen heeft de wetenschap zich geleidelijk aan losgemaakt van haar band met de theologie en de filosofie. De verdere opkomst van de moderne wetenschappen en haar nieuwe inzichten deden steeds meer conflicten ontstaan, zowel binnen de wetenschappen zelf als in heel de samenleving. Ook de Kerk heeft zich gemengd in dat debat. Zij probeerde krampachtig de wetenschappelijke theorieën te bestrijden die in tegenstelling leken te zijn met de theorieën waarvan men traditioneel aannam dat ze uit het geloof en de geloofsbronnen voortkwamen.

Heel vaak brak het geloof in het wetenschappelijke domein binnen en poogde zij de fysische wereld te verklaren vanuit haar eigen standpunt. Vanuit wetenschappelijke hoek groeide de ergernis over kerkelijke uitspraken met betrekking tot de empirische wereld. En daarmee groeide ook de twijfel aan de autoriteit van de Kerk. Maar de wetenschap overschreed ook niet zelden de grenzen van het eigen domein om op het levensbeschouwelijke vlak posities in te nemen die tegen een gelovige levensbeschouwing ingingen maar zelf geen wetenschap waren.

#### 3. Het dialoogmodel

Dit model gaat ervan uit dat het verschil tussen geloof en wetenschap niet per se tot een conflict hoeft te leiden. Toch mag nooit ontkend worden dat er wel degelijk verschillen (differenties) bestaan tussen geloof en wetenschap! We hebben hier te maken met twee erg verschillende vormen van spreken, met twee verschillende discours.

Terwijl wetenschapstaal objectieve inzichten wil verstrekken op basis van meetbare gegevens die ze analyseert, poogt de geloofstaal uitdrukking te geven aan persoonlijke en collectieve ervaringen en overtuigingen. Terwijl wetenschap op zoek gaat naar kennis over de manier waarop de dingen in elkaar zitten, zal religie pogen om de zin van de dingen te vatten. Wetenschap wil problemen oplossen aan de hand van bewijzen en empirische verificatie. Geloofstaal daarentegen cirkelt rond het mysterie, poogt dit gepast op te roepen en kijkt vanuit dat licht naar het leven en de uitdagingen waarvoor mensen staan. De wetenschapsmens wil de zekerheid dat dat zijn/haar theorieën kloppen, terwijl de religieuze of zingevende mens vertrekt vanuit het vertrouwen dat de werkelijkheid zin heeft. Zoals je je de wetenschappelijke taal en manier van kijken eigen moet maken om met een wetenschap aan de slag te gaan, zo moet je je ook de religieuze taal eigen maken om er de zin van te proeven, alleen of in groep. Als de verschillen tussen beide discours erkend worden, is er ook gesprek en dialoog mogelijk.

## Verwerking

3 sprekende citaten zijn uit het fragment gelicht. Bij ieder citaat is er een andere werkvorm voorzien waar je alleen of in je team mee aan de slag kan.

“Wat hebben ze ons allemaal wijsgemaakt?” en “Wat maken ze mensen vandaag allemaal wijs?”

Een van de uitspraken die de dominantie van het wetenschappelijk rationele denken aantoont, is de toch wel vaak gehoorde zin ‘Wat hebben ze ons allemaal wijsgemaakt?’.

Heb jij deze zin al eens uitgesproken? Wat hebben ze jou wijsgemaakt? Kan jij je verhaal aan de groep vertellen.

Eventueel kan je deze vraag ook al op voorhand, bijvoorbeeld bij de uitnodiging van de vergadering meesturen zodat er op voorhand kan over nagedacht worden.

Hoe heeft dit een invloed gehad op je geloof?

Guido stelt als tegenvraag: ‘Wat maken ze mensen vandaag allemaal wijs?’ Laten we even door de tijd reizen. Wat zouden mensen binnen een honderd jaar over ons zeggen? Wat laten we ons nu allemaal wijsmaken?

“Wat is de zin van de dingen en waarom zijn de dingen zoals ze zijn?”

“De moderne wetenschap stelt de vraag naar de zin van het leven niet?”

Over de verhouding tussen geloof en wetenschap wordt er heel wat geschreven. Ook op twitter is het vaak een discussieonderwerp.

Bekijk onderstaande tweets. Welk gevoel heb je bij het lezen van deze tweets?

Kies een tweet uit die je op een of andere manier aanspreekt. Hoe zou jij hierop reageren? Probeer dit te doen in de vorm van een tweet (een bericht van maximaal 280 tekens)

-  **Rik Torfs** @torfsrik · 6 okt. ▼  
 Natuurlijk hoeft niet iedereen **religie** de **moeite waard** te vinden, alle begrip daarvoor. Maar voor mij is het geloof de bedding waarin mijn leven vloeit.
- 36 8 154
- 
-  **Ines** @InesvanBokhoven · 14 okt. ▼  
 Ik vind van niet.
- Er wordt in de kerken juist niet gezocht naar bewijs: dat 'geloven' is een voorwaarde, bewijs absoluut niet belangrijk.
- Wetenschap** neemt geen genoegen met '**geloof**'. Het wil bewijs zien, en het liefst herhaaldelijk en herhaalbaar.
- 1 2
- 
-  **Jurriaan** @JurriaanTap · 2 okt. ▼  
 Ja, je hebt gelijk ook, dat is meer een kwestie van **geloof en** dus religie. Als atheïst hou ik mij liever bij **wetenschap**.
- 2
- 
-  **Dino** @dino1964twente · 24 m ▼  
 Inderdaad, ik luister ook liever naar de **wetenschap** dan naar dit soort sprookjesvertellers. Ik ben blij dat ik 100% atheïst ben. **Geloof verdeeld en** maakt veel kapot.
- 
-  **Siemen van der Wier** @SiemenvdWier · 5 okt. ▼  
**Geloof** is voor domme mensen. Ik **geloof** dus niet in "iets", de **wetenschap** over ontstaan aarde **en** dergelijke is voldoende. Geloven in een god is in dat perspectief tamelijk waanzinnig
- 1
- 
-  **Carl Vanhemelen** @CarlVanhemelen · 10 okt. ▼  
 God heeft de mens niet gemaakt, de mens heeft God gemaakt.
- 1 1

-  **Johan van den Berg**  @Jominee · 3 okt. ▼  
 In **wetenschap en** recht is liefde geen bepalende factor, noch als subject noch als object (zelfs als ze object van ethiek zou zijn is ze daarin niet bepalend).  
 In het christelijk **geloof** daarentegen is de liefde zelfs de bepalende factor voor de waarde van de waarheid.
- 1   
- 
-  **Skeptische Muts** @SkeptischeMuts · 17 u ▼  
 Hèt bewijs dat gelovigen zeer asociaal zijn.  
 Zolang IK maar mijn **geloof** kan belijden en fuck de rest van de samenleving.
- Hoog tijd om die gelovigen ook maar uit te sluiten van moderne **wetenschap**. (dus alles inleveren dat na 1800 is uitgevonden, incl medicatie)  
[#EenVandaag](#)
- 1  1  5 
- 
-  **Max Waterman**  @MaxTheDragon · 13 okt. ▼  
 Als antwoord op [@ComitesLimit](#) [@ladadiladada](#) en 2 anderen  
**Wetenschap** heeft altijd nog een veel grotere betrouwbaarheidsfactor dan het **geloof**.
- 2   1 
- 
-  **Rik Torfs** @torfsrik · 15 okt. ▼  
 Verstandige mensen raden me aan om atheïst te worden. Maar ik verander niet graag van **geloof**.
- 86  22  332 
- 
-  **Joël** @Joel\_Versin · 15 okt. ▼  
 Atheïsme is ook maar een dom **geloof**... Evenals gelovigen, geloven ze in zaken die ze niet begrijpen... nml **wetenschap en** gedateerde feiten...
-    
- 
-  **Rini Biemans** @rinibiemans · 12 okt. ▼  
 In complexiteitskwesties is er nooit een waarheid. Het is een zoektocht tussen 'verhalen, waarheden en feiten' met je **geloof** als oriëntatie en de **wetenschap** als kompas.

-  **Hermen** @Loonstrataal · 13 okt. ▼  
**Wetenschap** en **geloof** worden vaak onterecht tegenover elkaar gezet. Zo zwart/wat is het niet, ze sluiten elkaar helemaal niet uit.
- 1   
- 
-  **William Wilde** @WilliamWilde2 · 10 okt. ▼  
 Als antwoord op [@torfsrik](#)  
 Mocht er een god bestaan, we zouden het allemaal al lang met zekerheid weten.  
 Gewoon geen onwezenlijke, schijnheilige, contraproductieve 'discussies' meer.
- 1   
-  **Simon Frans de Vries** @simonfrans · 15 okt. ▼  
 Als antwoord op [@AthJef](#) en [@torfsrik](#)  
 Lijkt me ook. Ik **geloof** ook in **wetenschap**, als betrouwbare methode voor antwoorden op 'het hoe van de dingen'.  
 Maar **wetenschap** is ongeschikt als methode voor antwoorden op 'het waarom van alles'. Daarvoor **geloof** ik in Jezus als betrouwbaar persoon.
- 1   
-  **Marceke** @Marceke1 · 14 okt. ▼  
 In een seculiere samenleving moet je religieuze zaken op de 2de plaats zetten. Of nog verder zelfs. Zoveel belang hechten aan een **geloof** is waanzin in deze tijd. Religies zijn ontstaan uit onwetendheid. Hedentendage zijn we meer ontwikkeld dankzij **wetenschap**.
-    
-  **somsdaarsomshier** @somsdaarsomshi1 · 14 okt. ▼  
 Als antwoord op [@Japio380](#) en [@EWindt](#)  
 Maar het verschil is dat de geloven die nu vrij baan krijgen geen van alle gebaseerd zijn op wetenschappelijke feiten.  
 Begin maar opnieuw en vernietig elke wetenschappelijke bevinding en elk **geloof**. Over 1000 jaar zal alleen de **wetenschap** weer hetzelfde zijn.
- 1    



“Als geloof te vanzelfsprekend wordt, verdwijnt de eigenlijke kern van het geloof”

Heel wat zaken nemen we aan als vanzelfsprekend, niet alleen in ons geloof maar ook in ons dagelijks leven. We doen heel wat zaken uit gewoonte, maar we stellen ons zelden de ‘waarom’-vraag. Door deze vraag opnieuw te stellen, komen we terug tot de kern van de zaken. De waaromvraag stellen doet ons spreken over de zin van regels.

Hieronder vind je een aantal voorbeelden van ‘vanzelfsprekendheden’ die we misschien niet meer in twijfel trekken. Kies er een van en stel hierbij de waaromvraag. Lukt het je om terug tot de kern te komen? Je kan ook altijd zelf een vanzelfsprekendheid kiezen uit je eigen omgeving en deze in twijfel trekken.

## "ALS GELOOF TE VANZELFSPREKEND WORDT, VERDWIJNT DE EIGENLIJKE KERN VAN HET GELOOF."



Voor het eten maak ik een kruisteken.



Iedere vergadering beginnen we met een gebed.



Bij elke vergadering gaat iedereen op dezelfde plaats zitten.



Op zondag draag ik mooie kleren.



Iedere dag drink ik om 11u een tas koffie met een koekje.



In het weekend staat de wekker wat later.



Als ik in een kerk kom, brand ik een kaarsje.



Dinsdag is poetsdag.



Woensdagmiddag ga ik kaarten.



**Het Onze Vader zingen we altijd bij ons in de viering.**



**Om de viering mee te volgen, zorgen we altijd voor een volgblaadje.**



**Als Rik in de viering is, is hij lector.**



**De pastoor is steeds degene die de vergadering leidt.**



**Als Anja zich eenmaal engageert als catechist, gaan we er automatisch vanuit dat ze dit voor altijd zal doen.**

